

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคน เพราะการจัดการศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด และคุณธรรมของบุคคล เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมและสร้างภูมิปัญญาให้แก่บุคคล การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะช่วยให้ประชาชนมีคุณธรรม สามารถดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความรู้ความสามารถและทักษะในการแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต มีความสามารถในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมีศักดิ์ศรี สามารถพัฒนาตนเองและร่วมพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 10 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และโดยเฉพาะในหมวด 6 ให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกัสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่า เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง ที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก : 2553) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนตลอดจนประชาชน ให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุขพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน การจัดการศึกษาเป็นภารกิจสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์การพัฒนาคนให้มีคุณภาพนั้นจะต้องเป็นการศึกษาเพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวตนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้คนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์รู้จักแสวงหาความรู้

ด้วยตนเอง ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีคุณธรรมจริยธรรม รู้จักพึ่งตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 1) และเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันคือ การนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าจะเป็นการทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษาสอดคล้องกับเป้าหมาย หลักการจัดการศึกษา และความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีการตรวจสอบตรวจทาน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ สถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญต่อเรื่องคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาต้องให้ความเชื่อมั่นต่อสังคมว่าจะจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้กลายเป็นหลักประกันว่าผู้รับบริการจะได้รับสิ่งที่ดีที่สุดตามมาตรฐานที่กำหนดซึ่งก็คือการประกันคุณภาพการศึกษานั้นเอง เติ้ง (Cheng, 1996 อ้างถึงใน เกียรติคุณ เอื้อวงศ์, 2546 : 2)

ทั้งนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2551 กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการสำคัญในการจัดการศึกษา โดยให้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา ในหมวดที่ 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ และมาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาซึ่งการดำเนินงานพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาจะต้องมีระบบและกลไกอยู่บนหลักของเสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) และความมีอิสระในการดำเนินการของสถาบัน แนวทางการประกันคุณภาพของสถานศึกษาในปัจจุบันอาศัยแนวคิดปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต (Input - Process - Output) ซึ่งมุ่งเน้นการประกันคุณภาพการศึกษาในเชิงกระบวนการ (Process Quality Assurance) หมายถึง การดำเนินงานที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นระบบและขั้นตอน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิต (Output) ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นสำคัญ โดยมีองค์ประกอบหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานดังกล่าวอยู่ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ บุคลากร (Man) เครื่องมือ (Machine) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และวิธีการ (Method) ทั้งนี้ ได้ถือว่าบุคลากร (Man) เป็นองค์ประกอบหลักประการหนึ่งที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อมุ่งสู่สัมฤทธิ์ผล การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ดังนั้นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและขั้นตอนในการประกันคุณภาพการศึกษาย่อมต้องอาศัยการมีส่วนร่วม (Participation) ของผู้เกี่ยวข้องภายในสถานศึกษา อันหมายถึง การมีส่วนร่วมของนักศึกษานักวิชาการ อาจารย์ เจ้าหน้าที่และบุคลากรสายสนับสนุนอื่น ๆ เพื่อร่วมมือในการดำเนินงานปรับปรุง และพัฒนา

องค์การการศึกษา เซอร์ และ โลเซอร์ (Sherr and Lozier, 1911 : 7-10 อ้างถึงใน จันทรพร
สุดจันทร์, 2548 : 1-2)

ในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต้องจัดทำระบบ
ประกันคุณภาพภายในขึ้นในโรงเรียน การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นตัวชี้วัดถึงคุณภาพของ
ผู้เรียน ให้สาธารณชนและผู้เกี่ยวข้องเกิดความมั่นใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังนั้นจึง
ต้องมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อหาทางแก้ไข ซึ่งจะ
ส่งผลให้การประกันคุณภาพในโรงเรียนได้รับการพัฒนาและประสบผลสำเร็จมากขึ้น จากการศึกษา
ผลประเมินประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนแห่งหนึ่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม
ศึกษา เขต 27 จากการเตรียมการรองรับการประเมินภายนอกปี 2555 พบว่า โรงเรียนยังขาดภาวะ
ผู้นำในการประกันคุณภาพการศึกษา ไม่มีใครวางแผนประเมินระบบ บุคลากรบางส่วนขาดความ
เข้าใจในเรื่องการประกันคุณภาพและไม่เห็นความสำคัญของการทบทวนและปรับปรุงคุณภาพ
การศึกษา การปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ บุคลากรขาดความร่วมมือและมีการเปลี่ยนแปลง
บุคลากร เช่น การย้ายเข้า ย้ายออกของบุคลากร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องขาดความเข้าใจในการวางแผนการ
ประกันคุณภาพการศึกษา ขาดการติดตามตรวจสอบประเมินผล มีงานและเอกสารเกี่ยวข้องมากมาย
ที่ไม่จัดเก็บเป็นระบบ ไม่ได้ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ขาดการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง ยังผลให้
การประเมินไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกัน
คุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพ
การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพ
ต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 อยู่ในระดับใด
2. การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 อยู่ในระดับใด
3. ความสัมพันธ์ของปัจจัยทางการบริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 มีความสัมพันธ์กัน
มากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27
2. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยทางการบริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

สมมติฐาน

ความสัมพันธ์ของปัจจัยทางการบริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากร คือ บุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำนวน 2,946 คน
กลุ่มตัวอย่าง บุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ทั้งหมด 60 โรงเรียน ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของ เครซี และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จากประชากร 2,946 คน ได้จำนวน 338 คน โดยการวิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากร วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอนนี้แสดงการสุ่มตัวอย่างแบบ 3 ขั้นตอน Three - Stage Sampling เพื่อการกระจายข้อมูลจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 360 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา ใน 6 ด้าน อ้างอิงด้าน ภาวะผู้นำ การจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การมีส่วนร่วม ทรัพยากรการเรียนการสอน การทำงานเป็นทีม ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้
 - 2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่
 - 2.1.1 ภาวะผู้นำ
 - 2.1.2 การจูงใจ

- 2.1.3 การติดต่อสื่อสาร
- 2.1.4 การมีส่วนร่วม
- 2.1.5 ทรัพยากรการเรียนการสอน
- 2.1.6 การทำงานเป็นทีม
- 2.2 การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอ้างอิง 4 ด้าน ดังนี้
 - 2.2.1 การตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา
 - 2.2.2 การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.2.3 การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้
- 3. ขอบเขตด้านสถานที่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27
- 4. ขอบเขตด้านระยะเวลา พฤษภาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2556

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การดำเนินประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพ และสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้น
2. คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามปณิธานและภารกิจการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม ทรัพยากรการเรียนการสอน การติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การจูงใจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้
 - 3.1 ภาวะผู้นำ หมายถึง บุคคลที่เป็นผู้นำใช้อำนาจในการเป็นผู้นำต่อบุคคลอื่นให้ปฏิบัติในสิ่งที่ตนต้องการตามวัตถุประสงค์ขององค์กร
 - 3.2 การจูงใจ หมายถึง การสร้างจุดมุ่งหมายในการทำงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและรับฟังข้อเสนอแนะ ให้ความสนใจต่อบุคลากรเป็นรายบุคคล สร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของบุคลากร
 - 3.3 การติดต่อสื่อสาร หมายถึง ทุกคนในโรงเรียนเข้าใจตรงกัน และการสื่อสารเชิงบวกที่เสริมสร้างพลังร่วมในการทำงานตามระบบ และกระตุ้นให้มีการเรียนรู้ตลอดเวลา

3.4 การมีส่วนร่วม หมายถึง มีการบริหารจัดการให้เกิดความร่วมมือในโรงเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีที่หลากหลาย

3.5 ทรัพยากรการเรียนการสอน หมายถึง การบริหารจัดการอาคารสถานที่ ห้องเรียน ให้เพียงพอ จัดแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดอุปกรณ์อย่างเพียงพอ

3.6 การทำงานเป็นทีม หมายถึง การสร้างความเชื่อถือในคณะทีมงาน ส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของทีมงาน เสริมสร้างความกระตือรือร้นในการทำงาน

4. บุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ผู้บริหาร ครู บุคลากร ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 27

5. การศึกษาและเตรียมการ หมายถึง การเตรียมความพร้อมสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษา สร้างความตระหนักและการยอมรับให้ทุกคนร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาด้วยยุทธศาสตร์การประกันคุณภาพการศึกษา

6. การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การจัดกระบวนการบริหารการดำเนินงานสถานศึกษาให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความมั่นใจและความพึงพอใจในคุณภาพการศึกษาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษามีองค์ประกอบในการดำเนินการ ดังนี้ การจัดทำมาตรฐานของสถานศึกษา การจัดทำข้อมูลพื้นฐานการศึกษาและการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพ กระบวนการพัฒนาสารสนเทศ การจัดทำธรรมนูญสถานศึกษาธรรมนูญสถานศึกษา การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

7. การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำอย่างเป็นระบบ มีความชัดเจนถูกต้อง มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผน

8. การตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การกำหนดวิธีการ และมาตรฐานการตรวจสอบและทบทวน กำหนดคณะบุคคลดำเนินการตรวจสอบและทบทวน มีการสรุปผลการตรวจสอบและทบทวน พร้อมทั้งนำผลการตรวจสอบและทบทวนไปปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศให้ผู้บริหาร โรงเรียนตลอดจนเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย